

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	–	קטע שלא נלמד	–	(3×6)	–	18 נקודות
פרק שני	–	עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים)	–		–	40 נקודות
פרק שלישי	–	עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים	–	(7×6)	–	42 נקודות
					–	סך הכול 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) תנ"ך שלם ונקי, בלי פירושים ובלי תוספות.
(2) ספר במדבר עם מפרשים: "מקראות גדולות".
- ד. הוראות מיוחדות: בפרק השלישי יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י או מצודת דוד.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – קטע שלא נלמד (18 נקודות)

ענו על שש מן השאלות 1–7 (לכל שאלה – 3 נקודות).

שימו לב: בתשובותיכם אין להעתיק את דברי הפרשן. יש לענות במילים שלכם.

עיינו ב**במדבר ט', א'–י"ד**.

1. "בחדש הראשון" (פסוק א').

רש"י: "למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה".

- א. כיצד למד זאת רש"י? היעזרו ב"שפתי חכמים", על המילים "לא נאמרה עד אייר" (אות ח).
 ב. עיינו בפירוש של רמב"ן לפסוק זה עד המילים "שלא ישכחו מצוות הפסח", והסבירו את הסיבה לשינוי סדר הזמנים.

2. "בחדש הראשון" (פסוק א').

א. עיינו ברש"י והסבירו מהי הגנות לישראל המשתמעת מפסוק זה.

ב. עיינו בדברי "גור אריה" שלפניכם, והסבירו את הקושיה והתירוץ המובאים בדבריו.

גור אריה: "הקשו בתוספות... מה גנות יש בזה, והלוא לא נתחייבו בפסח עד שבאו לארץ ישראל, כדכתיב 'והיה כי תבאו אל הארץ ושמרתם את העבדה הזאת' (שמות י"ב, כ"ה)... חוץ מאותו פסח שעשו בשנה שנייה, שנתחייבו בו על פי הדיבור [ציווי מפורש], ואם כן מה גנות יש כאן. ותירצו בתוספות, כיוון שבשביל חטאם [חטא המרגלים] נשתהו במדבר, אם כן היינו גנות שלהם, שאלמלא חטאם היו באים לארץ [ישראל] מייד".

3. "ויהי אנשים" (פסוק ו').

עיינו בדברי "אור החיים" שלפניכם, והסבירו את שתי הקושיות שלו וכיצד הוא מתרץ אותן.

אור החיים: "ויהי אנשים וגו' - צריך לדעת למה אמר לשון יחיד על הרבים, ועוד למה הוצרך לומר 'ולא יכלו לעשות הפסח', אחר שהודיע שהיו טמאים [וידוע שקורבן אינו נאכל בטומאה]. ואולי כי לצד שציווה ה' מראש חודש [ניסן] על הפסח... ומן הראוי היה להם להשתמר מטומאה, ותבוא הסברה להטיל בהם דופי אשר לא שמרו את מצוות ה' ונטמאו, ולא חששו למצוות פסח, תלמוד לומר 'ויהי' לשון יחיד, לומר כי לא היה אלא עניין [אירוע] טומאה אחת אשר נטמאו האנשים בה: ועניין טומאה זה עצמו לא היה בידם להשתמר ממנו... טמאי מת מצווה היו, צריכין ליטמא, הגם שידעו שטומאתם נמשכת עד יום ארבעה עשר. והוא מה שרמז מאמר 'ולא יכלו לעשות הפסח', לומר, שלא יכלו לשמור עצמן מהטומאה לעשות הפסח".

4. "למה נגרע... עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם" (פסוקים ז'–ח').

עיינו ברש"י ד"ה "למה נגרע", וכתבו מהו השבח למשה המשתמע מפסוק ח', ומהי הזכות שזכו לה האנשים הטמאים.

5. "בדרך רחקה" (פסוק י').
 רש"י: "נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי [ממש], אלא שהיה חוץ לאסקופת [פתח] העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני, מצה וחמץ עמו בבית, ואין [עליו] שם יום טוב, ואין איסור [אכילת] חמץ אלא עמו באכילתו [אכילת קורבן פסח]".
 א. על פי רש"י, מה לומדים מן המילה "רחקה"?
 ב. על פי רש"י, כתבו שלושה הבדלים בין הלכות פסח שני ובין הלכות פסח ראשון.
6. "וכי יגור אתכם גר ועשה פסח" (פסוק י"ד).
 עיינו ברש"י, וכתבו איזו פרשנות לפסוק רש"י שולל, מהו לדעתו פשט הפסוק, וכיצד הוא מוכיח את דעתו.
7. "וכי יגור אתכם גר ועשה פסח" (פסוק י"ד).
 "וכי יגור אתך גר ועשה פסח" (שמות י"ב, מ"ח).
 עיינו ברמב"ן לפסוק י"ד, והסבירו מדוע כפלה התורה את הציווי לגר לעשות פסח.

פרק שני – עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים) (40 נקודות)

בפרק זה שש שאלות, 8–13 (לכל שאלה – 10 נקודות).

מותר לכם לענות, באופן מלא או חלקי, על מספר שאלות כרצונכם, אך סך הנקודות שתוכלו לצבור לא יעלה על 40.

8. **בראשית**, א', כ'–ל'

א. "ויברך אתם" (פסוק כ"ב).

(1) על פי רש"י, כתבו את מי בירך ה', ומדוע יש צורך בברכה.

(2) על פי רש"י, כתבו את מי לא בירך ה', ומדוע לא בירך.

(3 נקודות)

ב. עיינו בפסוק כ"ז וב**בראשית** פרק ב', פסוק כ"ב.

הסבירו את הסתירה לכאורה בין הפסוקים, וכיצד רש"י מיישב אותה על פי הפשט ועל פי מדרש אגדה. (3 נקודות)

ג. עיינו בפסוקים כ"ט–ל'.

(1) מה הותר ל**בעלי החיים** לאכול לפני המבול? ענו על פי רש"י ועל פי רמב"ן.

(2) על פי רמב"ן, הסבירו מדוע לפני המבול נאסר על האדם לאכול מן הבשר, ומדוע לאחר המבול הותר לו לאכול

מן הבשר.

(4 נקודות)

9. **בראשית**, ט"ו, א'–ט"ו

א. "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר" (פסוק ב').

(1) על פי רש"י, הסבירו את משמעות הביטוי "ובן משק ביתי".

(2) מדוע אליעזר מכונה בכינוי "דמשק"? כתבו שניים מן הפירושים שרש"י מביא.

(4 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ד'–ח'.

רש"י (לפסוק ו'): "והאמן בה' – לא שאל לו אות".

על מה לא שאל אברהם אות, וכיצד מתפרשת השאלה "במה אדע כי אירשנה" (פסוק ח') על פי שני הפירושים של רש"י?

(3 נקודות)

ג. עיינו בפסוק ט"ו.

על פי רש"י, כתבו שלוש בשורות טובות שנתבשר אברהם בפסוק זה ועל סמך אילו מילים בפסוק נלמדת כל אחת

מן הבשורות. (3 נקודות)

10. דברים, א', א'-ח'

א. (1) על פי הקדמת רמב"ן לחומש **דברים**, אילו מצוות שנכתבו בחומשים הקודמים לא הוזכרו שוב בספר **דברים** ומדוע, ואילו מצוות הוזכרו שוב בספר דברים ומדוע?

(2) בספר **דברים** יש מצוות שלא הוזכרו בחומשים הקודמים. כתבו שתי דוגמאות למצוות אלו שרמב"ן מציין. (4 נקודות)

ב. "רב לכם שבת בהר הזה" (פסוק ו').

הסבירו ציטוט זה על פי שני הפירושים של רש"י. (2 נקודות)

ג. עיינו בפסוק ח'.

(1) "באו ורשו".

על פי רש"י, כתבו מה הובטח לעם ישראל, ומדוע לבסוף לא התקיימה הבטחה זו.

(2) "לאבתיכם לאברהם ליצחק וליעקב".

מה הקשה רש"י על ציטוט זה, ומה הוא תירץ?

(4 נקודות)

11. דברים, ג', כ"ג-כ"ו

א. "ואתחנן אל ה' בעת ההוא" (פסוק כ"ג).

כתבו שני פירושים של רש"י למילה "ואתחנן". (3 נקודות)

ב. "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל" (ברכות לב).

כיצד לומדים הלכה זו מפסוקים כ"ג-כ"ה, וכיצד הסביר ה"כלי יקר" את הסיבה להלכה זו? (4 נקודות)

ג. "רב לך אל תוסף דבר אלי" (פסוק כ"ו).

כתבו את שני הפירושים של רש"י למילים המסומנות בקו. (3 נקודות)

12. דברים, ט"ז, א'-ט"ו

א. עיינו בפסוק א'.

(1) "שמור את חֹדֶשׁ האביב".

כיצד יש לשמור את "חֹדֶשׁ האביב", ומדוע יש לשמור אותו? הסבירו על פי רש"י.

(2) "הוציאך... ממצרים לילה".

מה הקשה רש"י על מילים אלה, ומה הוא תירץ?

(4 נקודות)

ב. "ששת ימים תאכל מצות" (פסוק ח').

"שבעת ימים מצות תאכלו" (**שמות** י"ב, ט"ו).

"בערב תאכלו מצת" (**שמות** י"ב, י"ח).

על פי רש"י, כתבו שתי הלכות הנלמדות מפסוקים אלה. (3 נקודות)

ג. "והיית אך שמח" (פסוק ט"ו).

הסבירו את המשמעות של דברים אלה על פי הפשט ועל פי הדרש המובאים ברש"י. (3 נקודות)

13. דברים, י"ט, י"א-כ'

א. "לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל" (פסוק י"ג).

על פי רש"י, כתבו מדוע התורה מדגישה שאין לחוס על הרוצח. (2 נקודות)

ב. עיינו בפסוק י"ד.

(1) על פי רש"י, הסבירו מהי "הסגת גבול", וכתבו מדוע לא הסתפקה התורה באיסור "לא תגזול" (ויקרא י"ט, י"ג)?

(2) "בנחלתך אשר תנחל... לךשתה".

על פי רש"י, מה לומדים ממילים אלו?

(4 נקודות)

ג. עיינו בפסוקים י"ז-י"ט.

(1) "ועמדו שני האנשים" (פסוק י"ז).

על פי רש"י, מי הם "האנשים", ומה הן שתי ההלכות הנלמדות ממילים אלו?

(2) "כאשר זמם" (פסוק י"ט).

על פי רש"י, הסבירו מה לומדים ממילים אלו.

(4 נקודות)

פרק שלישי – עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים**(מלכים א, מלכים ב, ישעיה, תרי עשר, תהלים)**

(42 נקודות)

ענו על שש מן השאלות 14–23 (לכל שאלה – 7 נקודות).

שימו לב: בשאלות שבחרתם, יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י או מצודת דוד.**14. מלכים א, א', י"ב–י"ט****א.** "ועתה לכי איעצך נא עצה ומלטי את נפשך" (פסוק י"ב).

הסבירו ממה חשש נתן הנביא. (3 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים י"ח–י"ט.**(1)** "ועתה הנה אדני מלך" (פסוק י"ח).

כיצד הוכיחה בת שבע את דבריה?

(2) "ועתה אדני המלך לא ידעת" (פסוק י"ח).

מדוע ציינה בת שבע שהמלך לא ידע?

(4 נקודות)

15. מלכים א, ב', ח'–י"א**א.** **(1)** "והנה עמך שמעי בן גרא" (פסוק ח').

מהו הקשר בין שלמה לשמעיה בן גרא הנלמד ממילים אלו?

(2) "כי איש חכם אתה" (פסוק ט').

מה רמז דוד לשלמה בדברים אלה?

(4 נקודות)

ב. "בחברון מלך שבע שנים" (פסוק י"א).

מהו הקושי בפסוק זה, וכיצד מתרצים זאת? (3 נקודות)

16. מלכים ב, ז', ג'–י"ג**א.** עיינו בפסוקים ג'–ד'.**(1)** כתבו מי היו ארבעת האנשים, ומדוע הם ישבו בפתח השער.**(2)** הסבירו את דברי האנשים: "אם יחזנו נחיה ואם ימיתנו ומתנו" (פסוק ד').

(4 נקודות)

ב. עיינו בפסוק י"ג.

הסבירו את מענה העבד למלך. (3 נקודות)

17. ישעיה, י"א, א'–ט'

א. "ויצא חֲטָר מגזע ישי" (פסוק א').

על מי הנביא מנבא בפסוק זה? מהי משמעות המילים "חֲטָר מגזע ישי"? (2 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ג'–ט'.

(1) הסבירו את שני הציטוטים האלה:

"ולא למראה עיניו ישפוט" (פסוק ג').

"והיה צדק אזור מתניו" (פסוק ה').

(2) "כי מלאה הארץ דעה... במים לים מכסים" (פסוק ט').

הסבירו את המשל ואת הנמשל במילים המסומנות בקו.

(5 נקודות)

18. ישעיה, נ"ג, א'–י'

א. עיינו בפסוקים א'–ט'.

כתבו מי אומר דברים אלה ועל מי הדברים נאמרים, והסבירו את הרעיון הכללי המבוטא בפסוקים ד'–ה'. (4 נקודות)

ב. עיינו בפסוק י'.

על פי הפסוק, הסבירו מהי סיבת הסבל של עם ישראל, ובזכות מה יזכו לברכה "יראה זרע יאריך ימים". (3 נקודות)

19. הושע, ב', ב'–י"ח

א. עיינו בפסוק ב'.

הסבירו את דברי הנביא "ושמו להם ראש אחד", וכתבו מהו "יום יזרעאל". (3 נקודות)

ב. (1) "ורדפה את מאהביה... אלכה ואשובה אל אישי הראשון" (פסוק ט').

כתבו מי הם "מאהביה" ומיהו "אישי הראשון".

(2) "תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי" (פסוק י"ח).

הסבירו מדוע הכינוי "אישי" עדיף מן הכינוי "בעלי".

(4 נקודות)

20. עמוס, ב', ד'–ח'

א. "ויתענו כזביהם אשר הלכו אבותם אחריהם" (פסוק ד').

הסבירו מה גרם להם לתעות, והסבירו את התוכחה בדברי הנביא "אשר הלכו אבותם אחריהם". (3 נקודות)

ב. הסבירו את שתי התוכחות האלה:

"על מכרם בכסף צדיק" (פסוק ו').

"השֹׁאֲפִים על עפר ארץ בראש דלים" (פסוק ז').

(4 נקודות)

21. יונה, ד', א'-ד'

- א. עיינו בפסוקים א'-ב'.
הסבירו מה חרה ליונה. (4 נקודות)
- ב. "ההיטב חרה לך" (פסוק ד').
הסבירו את דברי ה' לנביא. (3 נקודות)

22. תהלים, ע"ט

- א. "בשר חסידך" (פסוק ב').
מהו הקושי במילים אלו, ומהו התירוץ לקושי? (3 נקודות)
- ב. עיינו בפסוקים ו'-ט'.
צטטו והסבירו את שלוש הבקשות המוזכרות בפסוקים אלה ואת הנימוק לכל אחת מהן. (4 נקודות)

23. תהלים, קי"ב-קי"ג

- א. "טוב... חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט" (פרק קי"ב, פסוק ה').
הסבירו את שני חלקי הפסוק. (4 נקודות)
- ב. הסבירו את שני הפסוקים האלה מפרק קי"ג:
"ממזרח שמש עד מבואו מהלל... ה'" (פסוק ג').
"המשפילי לראות... ובארץ" (פסוק ו').
(3 נקודות)

בהצלחה!